

ESG-СТРАТЕГІЇ ДЛЯ МОБІЛІЗАЦІЇ ЗЕЛЕНОГО ФІНАНСУВАННЯ ТА СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ

В сучасному світі, де поглиблюються екологічні та кліматичні виклики, ESG-стратегії стають все більш актуальними для підприємств. Впровадження ESG-стратегій в бізнес практики дає можливості підприємствам залучати зелене фінансування на зарубіжних ринках з метою модернізації виробництв, впровадження енергоощадних технологій, передових стандартів і практик. І це може стати ключем фінансового успіху підприємств в майбутньому. Утім, ESG-принципи – це не тільки доступ до нових ринків капіталу, а і отримання інших переваг, що дозволяють підприємствам справедливо конкурувати і співпрацювати із міжнародними партнерами. Пізнання цих переваг робить ESG цікавим об'єктом для досліджень.

Поняття ESG (Environmental, Social and Governance) вперше з'явилося в 2004 році в звіті Організації Об'єднаних Націй «Who Cares Wins». ESG – це сукупність екологічних, соціальних та управлінських факторів, які враховують підприємства в межах управління своєю діяльністю. Інвестори розглядають ці фактори під час прийняття інвестиційних рішень, оцінюючи їх вплив, відповідні ризики або можливості, пов'язані з цими аспектами. Сьогодні 90 % компаній з фондового індексу S&P 500 мають ESG-стратегії, що засвідчує зростаючу резонансність цих факторів для підвищення інвестиційної привабливості бізнесу [1].

Екологічні фактори включають вплив діяльності підприємства на довкілля. При чому це стосується як потенційних, так і фактичних змін в природному середовищі. Інвестори розглядають питання впливу компанії на пом'якшення та адаптацію до кліматичних змін, їх функціонування в природних системах. Підприємства оцінюють, наприклад, за обсягами викидів парникових газів, що дозволяє вимірювати їх вуглецевий слід. Також звертають увагу на ефективність використання природних ресурсів, їх забруднення, захист природних екосистем, збереження біорізноманіття. У більш ширшому плані оцінюється вплив діяльності підприємства на руйнування озонового шару, підкислення океану або зміну циклів азоту та фосфору; у більш вузькому – як їх діяльність пов'язана із змінами у використанні земель, поводженням з відходами, впровадженням відновлюваних джерел енергії та підвищенням енергоефективності.

Соціальні аспекти охоплюють взаємодію підприємства з робітниками, клієнтами та місцевими громадами. І в полі зору так само можуть бути як потенційні, так і фактичні зміни для місцевої спільноти, клієнтів або працівників. В діапазоні соціальних аспектів вивчаються фактори підтримки прав та інтересів людей, їх добробуту, трудових стандартів, справедливих умов праці, безпеки та охорони здоров'я, різноманітності та інклюзивності. Оцінюються ланцюги постачання підприємства, питання захисту прав споживачів, їх здоров'я та доступ до ліків. Ураховується соціальна відповідальність підприємств, зокрема, взаємодія із місцевими громадами, їх підтримка та участь у соціальних проєктах через інвестиції в спільноти і людський капітал, діяльність в зонах конфліктів.

Управлінські фактори стосуються як структури, так і процесів корпоративного менеджменту, корпоративної етики підприємства. Розглядаються підходи, які регламентують управління підприємством, контроль над ним. Наприклад, це може бути пов'язане зі складом та різноманітністю наглядової ради, її фаховим представництвом, незалежністю, діловою поведінкою, оплатою праці вищої ланки менеджерів, правами акціонерів, корпоративною прозорістю та відкритістю (зокрема, у звітності та фінансових операціях), внутрішнім контролем та ризик-менеджментом, управлінням ключовими екологічними та соціальними процедурами і політиками. Оцінюються внутрішні відносини (між наглядовою радою підприємства, її виконавчим органом та акціонерами) і взаємодія з іншими зацікавленими сторонами. Особливу увагу інвестори звертають на запобігання і протидію корупції та хабарництву. Оцінюється антикорупційна політика та антикорупційні стандарти [2].

Впровадження ESG в бізнес-практики вимагає комплексного підходу від підприємств. По-перше, це якісне оцінювання ESG-показників. І формування професійної команди в цьому контексті є вирішальним. На цю команду буде покладена основна відповідальність за розробку, впровадження та моніторинг ESG-критеріїв. По-друге, це регулярність оцінювання ESG-показників. Підприємства повинні здійснювати оцінку ESG-показників на регулярній основі. Так визначаються напрями для подальшого вдосконалення підприємства. По-третє, це належна корпоративна звітність. Підприємства повинні оприлюднювати регулярні звіти про дотримання ESG-принципів та досягнення цілей сталого розвитку. І підготовка цих звітів кропітка та довготривала робота, оскільки вони охоплюють масив даних за рік.

Відтак, впровадження ESG-принципів у діяльність підприємств потребує не тільки людських і фінансових ресурсів, а і часу на підготовку. І його залишається не так багато, оскільки скоро ESG

стане імперативом для окремих підприємств. В березні 2024 року Парламентом ЄС було ухвалено Директиву щодо комплексної перевірки корпоративного сталого розвитку. Відповідно до цього акту підприємства, що є в ланцюгах постачань бізнесу, який працює в ЄС, повинні надавати ESG-звіти навіть якщо вони не зареєстровані в Європейському Союзі. І багато підприємств України, що входять в ланцюги постачань європейського бізнесу вже успішно впровадили ESG. Ті ж підприємства, які не запровадили ESG, скоро можуть стикнутися з труднощами в продовженні та укладанні контрактів із компаніями ЄС. А коли Україна увійде до блоку ЄС, директива так само буде поширюватись і на інших учасників українського бізнесу, як це відбувається в усіх європейських країнах. При чому в Україні вже помітні рухи в цьому питанні, вже розроблені проекти змін до законодавства, які передбачають поетапне впровадження обов'язкового звітування бізнесу щодо ESG [1].

Для успішної адаптації підприємства можуть розробити ESG-стратегії, в яких визначатимуться цілі переходу до сталого розвитку та завдання інтеграції ESG. Серед іншого, в цих стратегіях можуть бути відображені положення щодо: а) формування партнерств з іншими підприємствами та організаціями для обміну досвідом щодо підтримки сталого розвитку та впровадження ESG-принципів в бізнес-практики; б) підвищення рівня обізнаності, організації навчання стосовно ESG та залучення зеленого фінансування; в) запровадження передових розробок та інновацій з метою полегшення впровадження ESG-принципів, моніторингу використання зеленого фінансування.

В умовах глобального руху за сталий розвиток та до нейтральної до клімату економіки ESG-стратегії допомагатимуть підприємствам залучити зелене фінансування. Для цього є широкий інструментарій зеленого фінансування. Так, наприклад, з метою фінансування або рефінансування екологічних проектів підприємства можуть розмістити зелені облігації на біржах. Для цього в документах емітента зелених облігацій мають бути підтвердження надійності процесу прийняття рішень з посиланнями на відповідні політики та процедури щодо критеріїв ESG [3]. Є можливості отримати зелені позики від міжнародних організацій та наднаціональних структур. Міжнародні банки розвитку перманентно відкривають спеціальні програми, які надають зелене фінансування за умов використання коштів для реалізації екологічно чистих ініціатив. Але оскільки це фінансування зазвичай має обмежений ресурс, перевага надається тим підприємствам, у яких розвинута політика ESG. Так само і фонди соціально-відповідальних інвестицій готові вкладати капітал в «озеленення» виробництв, але часто фокусуються на підприємствах з високими показниками ESG.

Впровадження ESG-стратегій на підприємствах може мати низку переваг, що сприятимуть мобілізації зеленого фінансування та стійкості бізнесу. Серед них особливе значення має:

1. Диверсифікація ринків капіталу. Високі показники ESG відкривають підприємствам доступ до різних фінансових ринків, зокрема, і до інституційних інвесторів, що підтримують довгострокові проекти у сфері відновлюваної енергетики, декарбонізації, екологічно чистої інфраструктури тощо. Це дає можливість залучати зелене фінансування на більш вигідних умовах.

2. Покращення іміджу підприємства. Впровадження ESG-принципів позитивно впливає на репутацію підприємства, що підвищує довіру інвесторів. Демонстрація відповідальності та стійкості приваблює інвесторів, які підтримують сталий розвиток. А якщо, наприклад, підприємство працює у сфері послуг, то так само зміцнюється і довіра клієнтів.

3. Зниження довгострокових ризиків. Моніторинг ESG-показників допомагає підприємствам ідентифікувати та пом'якшувати ризики, пов'язані з можливими екологічними і соціальними проблемами. Особливо це буде важливо для підприємств, що реалізують природничі проекти. Такі підприємства більш вразливі до екологічних ризиків.

4. Підвищення прозорості. Впровадження ESG-принципів підвищують прозорість фінансових потоків та унеможливають greenwashing, що особливо важливо для соціально відповідальних інвесторів. Так інвестори переконуються, що відсутні маніпуляції з нецільовим використанням коштів, і що їх інвестиції сприяють сталому розвитку та спрямовуються на захист довкілля.

5. Підтримка новітніх зелених технологій. Підприємства, які впроваджують ESG-принципи, можуть отримати конкурентні переваги у залученні фінансування від інвесторів, що підтримують відповідні екологічно-орієнтовані інновації, диверсифікуючи свої інвестиційні портфелі на користь швидкому технологічному та суспільному розвитку.

Список використаних джерел

1. Нові правила гри: експерти обговорили впровадження ESG-звітності для українських компаній. URL: <https://globalcompact.org.ua/news/нові-правила-гри-експерти-обговорили/> (дата звернення: 27.03.2025).
2. Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025.pdf (дата звернення: 27.03.2025).
3. Про схвалення Рекомендацій щодо реалізації або фінансуванню проектів екологічного спрямування шляхом емісії зелених облігацій, Рішення НКЦПФР від 07.07.2021 № 493. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/document/?id=12423398> (дата звернення: 27.03.2025).